# YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

19 päivänä syyskuuta 2000 *

Asiassa C-156/98,

**Saksan liittotasavalta,** asiamiehenään liittovaltion talousministeriön ministerineuvos C.-D. Quassowski, jota avustaa asianajaja K. A. Schroeter, Hampuri, prosessiosoite Referat E C 2, Graurheindorfer Straße 108, D-53117 Bonn,

kantajana,

vastaan

**Euroopan yhteisöjen komissio,** asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet P. Nemitz ja D. Triantafyllou, joita avustaa Hampurin yliopiston eurooppaoikeuden osaston johtaja M. Hilf, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa kantaja vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa Saksan tuloverolain (Einkommensteuergesetz) 52 §:n 8 momentin perusteella myönnettävistä veronhuojennuksista 21 päivänä tammikuuta 1998 tehdyn komission päätöksen 98/476/EY (EYVL L 212 s. 50),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaoston puheenjohtaja L. Sevón sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja V. Skouris,

julkisasiamies:A. Saggio,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 9.11.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 27.1.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

**tuomion**

1 Saksan liittotasavalta on yhteisöjen tuomioistuimeen 24.4.1998 jättämällään kanteella vaatinut EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla (josta on muutettuna tullut EY 230 artiklan ensimmäinen kohta) yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Saksan tuloverolain (Einkommensteuergesetz) 52 §:n 8 momentin perusteella myönnettävistä veronhuojennuksista 21 päivänä tammikuuta 1998 tehdyn komission päätöksen 98/476/EY (EYVL L 212 s. 50; jäljempänä riidanalainen päätös).

## Oikeudelliset seikat ja tosiseikat

*Yhteisön oikeussäännöt*

2 EY:n perustamissopimuksen 52 artiklan ensimmäisessä kohdassa (josta on muutettuna tullut EY 43 artiklan ensimmäinen kohta) määrätään seuraavaa:

"Jäljempänä olevien määräysten mukaisesti siirtymäkauden aikana poistetaan asteittain rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle. Asteittain poistetaan myös rajoitukset, jotka

estävät jäsenvaltion alueelle sijoittautuneita jäsenvaltion kansalaisia perustamasta kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä."

3 EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa (josta on tullut EY 87 artiklan 1 kohta) määrätään seuraavaa:

"Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan."

4 Perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdassa (josta on tullut EY 87 artiklan 2 kohta) määrätään seuraavaa:

"Yhteismarkkinoille soveltuu:

— —

c) tuki sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi."

5 Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdassa (josta on tullut EY 87 artiklan 3 kohta) määrätään seuraavaa:

"Yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:

a) tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma,

— —

c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla — —

— — "

6 Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltamista alueellisiin tukiin koskevan komission tiedonannon 88/C 212/02 (EYVL C 212, s. 2; jäljempänä vuoden 1988 tiedonanto) 6 kohdan mukaan toimintatukia voidaan myöntää vain poikkeuksellisesti ja tietyin edellytyksin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla tukikelpoisiksi katsotuilla alueilla.

7 Vähämerkityksisestä tuesta annetun komission tiedonannon (EYVL C 68, s. 9, jäljempänä vähämerkityksisestä tuesta annettu tiedonanto), jolla muutetaan 20.5.1992 annettuun komission tiedonantoon 92/C 213/02 (EYVL C 213, s. 2) perustuvia yhteisön tukikehyksiä pienille ja keskisuurille yrityksille, mukaan perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa voidaan pitää sellaisiin tukiin soveltumattomana, joiden määrä ei ylitä 100 000:aa ecua kolmen vuoden ajanjaksolla alkaen ensimmäisestä vähämerkityksisestä tuesta. Tätä sääntöä ei sovelleta EHTY:n perustamissopimuksen kattamilla aloilla, laivanrakennusalalla, kuljetusalalla eikä tukiin, jotka on myönnetty maatalouden tai kalatalouden alalla aiheutuneiden kustannusten kattamiseen.

*Kansallinen lainsäädäntö*

8 Einkommensteuergesetzin (jäljempänä EStG) 6 b §:n mukaan Saksassa asuvat luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, joiden kotipaikka on tässä jäsenvaltiossa, voivat siirtää tiettyihin uudelleensijoituksiin sellaiset piilevät varaukset, jotka ovat muodostuneet vähintään kuuden vuoden ajanjaksolla tiettyjen käyttöomaisuuteen kuuluvien omaisuuserien osalta ja jotka tulevat esiin näiden omaisuuserien vastikkeellisissa luovutuksissa. Pääomayhtiön osuuksien, jotka kuuluvat liikeomaisuuteen, myynnin osalta EStG:n 6 b §:n 1 momentin toisessa virkkeessä säädetään, että mahdollisesti saatu myyntivoitto voidaan vähentää pääomayhtiöiden osuuksien hankinnan yhteydessä edellyttäen, että riskisijoitusyhtiöistä 17.12.1986 annetussa Saksan laissa tarkoitettu riskisijoitusyhtiö (Unternehmensbeteiligungsgesellschaft) on ostanut osuudet. Nämä riskisijoitusyhtiöt voivat vähentää uusien pääomayhtiöiden osuuksien hankintamenoista 100-prosenttisesti voitot, jotka on saatu pääomayhtiöiden osuuksien myynnistä.

9 EStG:n 6 b §:n mukaisia mahdollisuuksia siirtää piilevät varaukset laajennettiin vuoden 1996 verolailla lisäämällä EStG:hen 52 §:n 8 momentti. Tässä säännöksessä, joka tuli voimaan 1.1.1996, säädetään verovuosiksi 1996, 1997 ja

1998 EStG:n 6 b §:n mukaisen veronhuojennuksen laajentamisesta. Luovutusvoitot voidaan näin vähentää uusien pääomayhtiön osuuksien hankintamenoista 100 prosenttiin asti, jos osuudet hankitaan sellaisen pääomayhtiön perustamisen tai pääoman korottamisen yhteydessä, jonka kotipaikka ja liikkeenjohto on uusissa osavaltioissa tai Berliinissä ja jonka palveluksessa on korkeintaan 250 työntekijää osuuksien hankintahetkellä (jäljempänä pääomayhtiö). Vähennys voidaan lisäksi tehdä, jos hankinnan kohteena on osuus sellaisesta yhtiöstä (jäljempänä pääomasijoitusyhtiö), jonka yksinomaisena toimialana on sen yhtiöjärjestyksen tai yhtiösopimuksen mukaan ajallisesti rajoitettujen osuuksien hankinta, hallinta tai myynti yrityksistä, joiden palveluksessa oli osuuksien hankintahetkellä enintään 250 työntekijää ja joiden kotipaikka ja liikkeenjohto on uusissa osavaltioissa tai Berliinissä.

## Riidanalainen päätös

10 Saksan hallitus ilmoitti 13.10.1995 vastauksessaan komission nimenomaiseen pyyntöön komissiolle siitä, että EstG:hen oli lisätty 52 §:n 8 momentti.

11 Komissio aloitti EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) mukaisen menettelyn, joka koski EStG:n 6 b §:n mukaisen verojärjestelmän muuttamista siihen lisätyllä 52 §:n 8 momentilla. Menettely johti riidanalaisen komission päätöksen antamiseen.

12 Riidanalaisen päätöksen perustelujen IV osasta käy ilmi, että komissio on katsonut, että EStG:n 52 §:n 8 momentti hyödyttää välillisesti tässä säännöksessä tarkoitettuja uusiin osavaltioihin ja Länsi-Berliiniin sijoittautuneita yrityksiä.

Riidanalaisen päätöksen perustelujen IV osan kuudennessa kappaleessa todetaan seuraavaa: "Taloudellisella hyödyllä tarkoitetaan välillistä hyötyä saavien yritysten osakkuuksien suurempaa kysyntää verrattuna ennen tuloverolain 52 §:n 8 momentin voimaantuloa vallinneeseen oikeudelliseen tilanteeseen; tämän vuoksi sijoittajat (välittömät edunsaajat) ovat valmiit hankkimaan osakkuuksia itäsaksalaisissa ja berliiniläisissä yrityksissä ehdoilla, jotka ovat näiden kannalta edullisempia verrattuna ennen kyseisen toimenpiteen käyttöönottoa vallinneeseen tilanteeseen. Tämän tosiseikan perusteella osakkuuksien määrä kyseisissä yrityksissä kasvaa ja/tai osakkuuden hankintaa mainituissa yrityksissä koskevat sopimusehdot paranevat (osakkuuden hinta verrattuna nimellisarvoon, osakkuuden kesto, korvaus osakkuudesta jne.)."

13 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Saksan myöntämä tuloverolain 52 §:n 8 momenttiin perustuva veronhuojennus enintään 250 työntekijän yrityksille, joiden kotipaikka ja liikkeenjohto sijaitsevat Saksan uusissa osavaltioissa tai Länsi-Berliinissä, on EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea."

14 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Jos 1 artiklan 1 kohdassa mainitun tukijärjestelyn perusteella on jo maksettu tukea, kyseinen tuki on laitonta, koska se on myönnetty ennen komission tekemää päätöstä."

15 Päätöksen 2 artiklan 2 kohdassa Saksan liittotasavalta velvoitetaan varmistamaan, että laittomasti myönnetty tuki maksetaan takaisin.

## Saksan liittotasavallan väitteet ja yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

16 Saksan hallitus esittää kumoamisvaatimuksensa tueksi kuusi kanneperustetta. Kaksi ensimmäistä koskevat EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan (josta on tullut EY 253 artikla) loukkaamista riidanalaisella päätöksellä ja oikeudellista virhettä, jonka komissio on kantajan mukaan tehnyt perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisessa. Toissijaisesti se väittää, ettei vähämerkityksisen tuen sääntöä ole noudatettu, että perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohtaa ei ole otettu huomioon, että komissio on käyttänyt väärin harkintavaltaansa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltamisen yhteydessä ja että komissio on jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen 52 artiklaa.

### *Perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltaminen*

17 Saksan hallitus väittää toisessa kanneperusteessaan, joka tutkitaan ensin, ettei riidanalaista päätöstä ole pidettävä perusteltuna, koska EStG:n 52 §:n 8 momentilla perustettu verotuksellinen etu ei täytä kaikkia perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa asetettuja asiallisia edellytyksiä. Saksan hallitus tarkastelee tässä yhteydessä myönnetyn verotuksellisen edun kestoa, sitä, ettei kyseessä ole valtion varojen siirtyminen, mahdollista kilpailun vääristymistä ja tämän kansallisen säännöksen vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

18 Aluksi Saksan hallitus esittää, että veronhuojennus on vain väliaikainen. Osakkeiden myynnistä saatu voitto voidaan vähentää uusien omaisuuserien hankintamenoista ainoastaan, jos todelliset hankintamenot ovat suurempia kuin vähennettävä voitto. Tästä seuraa Saksan hallituksen mukaan, että tällaisen uuden omaisuuserän hankinta johtaa sellaisenaan piilevien varausten syntymiseen ja että nämä varaukset on myöhemmin purettava ja niistä on kannettava vero.

19 Saksan hallitus väittää tämän jälkeen, että verotuksellisen edun myöntäminen yritykselle ei riitä osoituksesi valtiontuen olemassaolosta, koska valtiolta peräisin olevia varoja ei siirretä. Sen mukaan EStG:n 52 §:n 8 momentti ei millään tavoin merkitse tällaista siirtymistä, koska sijoittajalla, joka saa tässä säännöksessä säädetyn veronhuojennuksen, ei ole mitään syytä siirtää osaa saamastaan edusta yritykseen, johon se on sijoittanut.

20 Lisäksi Saksan hallitus väittää, että esillä oleva asiassa vallitseva tilanne on eri kuin tilanne, jota tarkasteltiin yhdistetyissä asioissa 67/85, 68/85 ja 70/85, Van der Kooy ym. vastaan komissio, 2.2.1988 annetussa tuomiossa (Kok. 1988, s. 219), sillä tässä asiassa valtiolla tai julkisilla elimillä oli valta määrätä kolmansien menettelystä aina siihen asti kun välillinen edunsaaja sai lopullisesti edun. Esillä olevassa asiassa yksityinen sijoittaja tekee täysin itsenäisesti päätöksensä sijoittaa uudelleen myynnistä saamansa voitto pääomayhtiön tai pääomasijoitusyhtiön osuuksien hankintaan, vaikka EStG:n 52 §:n 8 momentissa säädetyllä veronhuojennuksella häntä kannustetaankin toimimaan tällä tavoin.

21 Saksan hallitus väittää lopuksi, että riidanalaisessa päätöksessään komissio on virheellisesti tyytynyt vetoamaan siihen, että ei voida sulkea pois kilpailun vääristymisriskiä ja sitä, että sääntely saattaa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

22 Ensiksi on todettava, että on selvää, että veronhuojennus, josta hyötyvät ne verovelvolliset, jotka myyvät tiettyjä omaisuuseriä ja voivat vähentää tästä saamansa voiton siinä tapauksessa, että ne hankkivat muita omaisuuseriä, tarjoaa näille edun, jota ei voida pitää perustamissopimuksen tältä osin merkityksellisissä määräyksissä tarkoitettuna tukena kyseisille verovelvollisille, koska toimenpide on soveltamisalaltaan yleinen ja sitä sovelletaan erotuksetta kaikkiin taloudellisiin toimijoihin.

23 Lisäksi on todettava, että riidanalaisessa päätöksessä EStG:n 52 §:n 8 momentissa myönnettyä veronhuojennusta pidetään valtiontukena ainoastaan sen vuoksi, että se asettaa tietyt uusiin osavaltioihin ja Länsi-Berliiniin sijoittautuneet yritykset edullisempaan asemaan, mikä merkitsee sitä, että tätä säännöstä ei voida pitää yleisenä vero- tai talouspoliittisena toimenpiteenä.

24 Siitä riippumatta, että pelkkää verojen maksun siirtämistä myöhempään ajankohtaan voidaan pitää valtion tukena (ks. asia C-256/97, DM Transport, tuomio 29.6.1999, Kok. 1999, s. I-3913), Saksan hallituksen väite, jonka mukaan veronhuojennuksella myönnetty etu on vain väliaikainen, ei vaikuta riidanalaisen päätöksen pätevyyteen, koska väite koskee vain sijoittajille myönnettyjä etuja eikä kansallisessa säännöksessä tarkoitetuille, uusissa osavaltioissa ja Länsi-Berliinissä sijaitseville yrityksille myönnettyjä etuja.

25 Toiseksi on todettava, että perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, jos se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tukena pidetään muun muassa toimenpiteitä, jotka eivät ole avustuksia sanan suppeassa merkityksessä mutta jotka eri tavoin alentavat yrityksen vastattavaksi tavallisesti kuuluvia kustannuksia ja ovat siten sekä luonteeltaan että vaikutuksiltaan avustusten kaltaisia (ks. muun muassa asia C-387/92, Banco Exterior de España, tuomio 15.3.1994, Kok. 1994, s. I-877,

13 kohta ja asia C-75/97, Belgia v. komissio, tuomio 17.6.1999, Kok. 1999, s. I-3671, 23 kohta).

26 Esillä olevassa asiassa EStG:n 52 §:n 8 momentissa tarkoitetuille yrityksille välillisesti myönnetty etu perustuu siihen, että jäsenvaltio luopuu verotuloista, jotka se normaalisti olisi saanut, koska tämän luopumisen avulla sijoittajille tarjotaan mahdollisuus hankkia osakkuuksia kyseisissä yrityksissä verotuksellisesti edullisimmin edellytyksin.

27 Vaikka sijoittaja tekee sijoituspäätöksensä itsenäisesti, tämä ei poista veronhuojennuksen ja kyseisten yritysten saaman edun välistä yhteyttä, koska taloudellisesti tarkastellen se markkinaolosuhteiden muutos, jonka etu synnyttää, perustuu julkisen vallan verovarojen menetykseen.

28 Tämän vuoksi komissio on ollut oikeassa katsoessaan, että veronhuojennuksella siirretään valtion varoja.

29 Kolmanneksi on todettava kilpailun vääristymisriskin osalta, että Saksan hallitus ei ole näyttänyt toteen sitä, että komission arviointi, jonka mukaan EStG:n 52 §:n 8 momentilla kevennetään tiettyjä kyseisille yrityksille aiheutuvia rahoituskustannuksia, olisi virheellinen.

30 Toimintatuilla eli EStG:n 52 §:n 8 momenttiin perustuvien tukien kaltaisilla tuilla pyritään vapauttamaan yritys kustannuksista, joista sen olisi muuten vastattava liikkeenjohdossaan tai tavanomaisessa toiminnassaan, ja vääristetään lähtökohtaisesti kilpailuolosuhteita (ks. tältä osin asia C-301/87, Ranska v. komissio (nk. asia Boussac Saint Frères), tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307 ja asia C-86/89, Italia v. komissio, tuomio 6.11.1990, Kok. 1990, s. I-3891).

31 Komissio on siis aivan oikein katsonut, että riidanalaisella lainsäädäntötoimella annettu tuki uhkasi vääristää kilpailua.

32 Riidanalaisen toimen vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan todettakoon, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se, että tuki on melko vähäistä tai että tuensaajayritys on melko pieni, ei sulje ennalta pois mahdollisuutta, että tuki vaikuttaisi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (asia C-142/87, Belgia v. komissio (nk. asia Tubemeuse), tuomio 21.3.1990, s. I-959, 43 kohta ja yhdistetyt asiat C-278/92—C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 40—42 kohta).

33 Kun valtion myöntämä tai sen varoista myönnetty taloudellinen tuki vahvistaa yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (asia 730/79, Philip Morris Holland v. komissio, tuomio 17.9.1980, Kok. 1980, s. 2671, 11 kohta; Kok. Ep. V, s. 313 ja asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1433, 17 kohta).

34 Tästä on kyse esillä olevassa asiassa, koska muut kuin riidanalaisessa lainsäädäntötoimessa tarkoitetut yritykset voivat lisätä varojaan ainoastaan epäedullisemmissa olosuhteissa, toimivatpa ne sitten Saksassa tai jossakin muussa jäsenvaltiossa.

35 Komissio on siis aivan oikein katsonut, että riidanalaisella lainsäädäntötoimella annettu tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

36 Edellä esitetyn perusteella Saksan liittotasavallan toinen kanneperuste on hylättävä.

*De minimis -periaate*

37 Saksan hallitus vetoaa kolmannessa kanneperusteessaan toissijaisesti siihen, että komissio on rikkonut yhteisön oikeussääntöjä jättämällä soveltamatta nk. de minimis -periaatetta (periaate, jonka mukaan vähämerkityksisen tuen antaminen on sallittua).

38 Saksan hallitus väittää, että koska syntyvän taloudellisen edun suuruutta on mahdoton arvioida, komissio ei olisi saanut torjua de minimis -periaatteen soveltamista sillä perusteella, ettei Saksan tasavalta ollut sitoutunut soveltamaan vähämerkityksisestä tuesta annetussa tiedonannossa vahvistettuja sääntöjä. Kyseessä olevaan toimenpiteeseen ei Saksan hallituksen mukaan voida soveltaa tiedonannossa vahvistettuja sääntöjä, minkä vuoksi tämänkaltainen sitoumus on mahdoton. Lisäksi komission olisi Saksan hallituksen mukaan pitänyt katsoa, että tiedonannolla ainoastaan konkretisoitiin yleinen periaate, jonka mukaan

vähämerkityksisiä tukia ei voida pitää yhteismarkkinoille soveltumattomina tukina.

39 On muistettava, että tuen suhteellisen vähäinen merkitys tai tukea saavan yrityksen suhteellisen pieni koko eivät merkitse sitä, ettei tukea voida pitää yhteismarkkinoille soveltumattomana, jos tuki täyttää perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa määrätyt edellytykset (ks. em. asia Tubemeuse, tuomion 43 kohta).

40 Lisäksi on todettava, että riidanalaisella toimenpiteellä annettu tuki ei täytä vähämerkityksisestä tuesta annetussa tiedonannossa vahvistettuja edellytyksiä muun muassa siksi, että millään tavoin ei voida taata, ettei tiedonannossa vahvistettua 100 000 ecun raja-arvoa ylitetä, ja siksi, ettei kyseisellä toimenpiteellä suljeta pois mahdollisuutta saada samanaikaisesti muita valtiontukia.

41 Komissio on siis oikeassa katsoessaan esillä olevassa asiassa, että vähämerkityksisestä tuesta annetussa tiedonannossa vahvistettua sääntöä ei voitu soveltaa.

42 Tästä seuraa, että Saksan hallituksen kolmas kanneperuste on hylättävä.

*Perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltaminen*

43 Saksan hallitus väittää toissijaisesti neljännessä kanneperusteessaan, että vaikka EStG:n 52 §:n 8 momenttia pidettäisiinkin valtiontukena, tämä kansallinen säännös kuuluu perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrätyn poikkeuksen soveltamisalaan.

44 Saksan hallitus painottaa tässä yhteydessä sitä, että kyseistä määräystä sovelletaan edelleen, Saksan yhdistymisen jälkeenkin. Perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan komission tehtävänä on ainoastaan selvittää, täyttyvätkö poikkeuksen soveltamisedellytykset, eikä siinä myönnetä komissiolle harkintavaltaa.

45 Saksan hallitus väittää, että EStG:n 52 §:n 8 momentti täyttää nämä edellytykset, koska säännös on tarpeen entisessä Itä-Saksassa toimiville pienille ja keskisuurille yrityksille Saksan jakamisesta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. Saksan yhdistymisen yhteydessä uusiin osavaltioihin tämäntyyppisiä yrityksiä perustavien oli mahdotonta löytää yritysten luomiseen tarvittavaa pääomaa.

46 On muistettava, että perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltuvaa tukea on "tuki sellaisille Saksan liittotasavallan

alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi".

47 Saksan yhdistymisen jälkeen tätä säännöstä ei ole kumottu Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella eikä Amsterdamin sopimuksella.

48 Koska yhteisön oikeussäännöt, joiden ehdoton noudattaminen ja tehokas vaikutus on turvattava, ovat soveltamisalaltaan objektiivisia, ei voida ajatella, että tämä sopimusmääräys olisi menettänyt tarkoituksensa Saksan yhdistymisen jälkeen.

49 On kuitenkin todettava, että koska on kyse perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrätystä poikkeuksesta perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa vahvistettuun yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, on ensin mainittua sopimusmääräystä tulkittava suppeasti.

50 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on oikeuskäytännössään korostanut, yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkinnassa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (asia 292/82, Merck, tuomio 17.11.1983, Kok. 1983, s. 3781, 12 kohta ja asia 337/82, St. Nikolaus Brennerei, tuomio 21.2.1984, Kok. 1984, s. 1051, 10 kohta).

51 Vaikka perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltaminen uusiin osavaltioihin onkin mahdollista Saksan yhdistymisen jälkeen, soveltamisen on kuitenkin tapahduttava niillä samoilla edellytyksillä, joita sovellettiin vanhoihin osavaltioihin yhdistymistä edeltäneellä ajanjaksolla.

52 Saksan jaolla tarkoitetaan historiallisesti vuonna 1948 tehtyä kahden miehitetyn vyöhykkeen välistä jakoa. Tämän vuoksi "jaosta aiheutunut taloudellinen haitta" voi merkitä ainoastaan sitä taloudellista haittaa, jota uudesta fyysisestä rajalinjasta aiheutunut eristys tuotti tietyille Saksan alueille, kuten liikenneyhteyksien katkeaminen tai Saksan alueen eri osien välisten kauppasuhteiden katkeamisesta johtunut markkina-alueiden menetys.

53 Sitä vastoin Saksan hallituksen kannassa, jonka mukaan perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla olisi mahdollista korvata täysin kyseinen taloudellinen jälkeenjääneisyys, jota ei sinänsä ole syytä kiistää, ei oteta huomioon sitä, että tämä alakohta on poikkeusmääräys, eikä asiayhteyttä, johon se liittyy, eikä myöskään sillä tavoiteltuja päämääriä.

54 Taloudellinen haitta, josta kaikki uudet osavaltiot yleisesti ottaen kärsivät, ei ole välittömästi aiheutunut perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetusta Saksan maantieteellisestä jaosta.

55 Näin ollen on todettava, että vanhojen ja uusien osavaltioiden väliset kehityserot selittyvät muilla syillä kuin Saksan jaosta aiheutuneilla maantieteellisillä seikoilla; tällaisina syinä voidaan pitää muun muassa Saksan eri osissa toteutettuja erilaisia poliittis-taloudellisia järjestelmiä.

56 Koska Saksan hallitus ei ole kyennyt osoittamaan, että riidanalainen toimenpide oli välttämätön Saksan jaosta — tulkittuna tämän tuomion 52 kohdassa esitetyllä tavalla — aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, ei voida katsoa, että perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohtaa olisi virheellisesti jätetty soveltamatta.

57 Näin ollen Saksan hallituksen neljäs kanneperuste on hylättävä.

*Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltaminen*

58 Saksan hallitus esittää edelleen toissijaisesti viidentenä kanneperusteenaan, että siinä tapauksessa, että EStG:n 52 §:n 8 momentin katsotaan olevan tuki, joka vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ja jäävän perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrätyn poikkeuksen soveltamisalan ulkopuolelle, tuki pitäisi todeta yhteismarkkinoille soveltuvaksi perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan perusteella. Se väittää, että komissio on käyttänyt harkintavaltaansa virheellisesti katsoessaan, ettei riidanalainen toimenpide täytä perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltamisedellytyksiä.

59 Saksan hallitus toteaa, että vaikka komissio on myöntänyt, että viidelle uudelle osavaltiolle — Brandenburg, Mecklenburg-Etu-Pommeri, Saksi, Saksi-Anhalt ja Thüringen — on tunnustettu perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan mukainen tukialueen asema vuoden 1999 loppuun asti, komissio on pitänyt riidanalaista toimenpidettä yhteismarkkinoille soveltumattomana. Tällä tavoin se on Saksan hallituksen mukaan jättänyt noudattamatta tässä sopimusmääräyksessä vahvistettuja sääntöjä.

60 Saksan hallitus väittää tältä osin, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on katsonut, että riidanalaista toimenpidettä on pidettävä toimintatukena, jonka voidaan katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille ainoastaan poikkeuksellisissa tapauksissa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a kohdassa tar-

koitettujen tukikelpoisten alueidenkin osalta. Pääomayhtiöiden osuuksien hankinta on nimittäin Saksan hallituksen mukaan aina vastikkeellista.

61 Saksan hallitus katsoo lisäksi, että komissio on väärässä väittäessään, että tukijärjestelmässä ei kyetä varmistamaan sitä, että sen avulla käyttöön saatu pääoma ohjautuu kiertoteitse suuryrityksille, joille EStG:n 52 §:n 8 momentissa mainitut yritykset kuuluvat, tai yrityksille, jotka toimivat tukialueiden ulkopuolella. Komissio on Saksan hallituksen mukaan ollut väärässä myös todetessaan, että järjestelmää saatetaan soveltaa erityisen ongelmallisilla toimialoilla toimiviin yrityksiin tai vaikeuksissa oleviin yrityksiin.

62 Saksan hallitus väittää tältä osin, että on hyvin epätodennäköistä, että sijoittaja hankkisi osuuden pääomayhtiöstä, joka on osa suuryritystä, jolla on yleensä yrityksen toiminnan harjoittamisen edellyttämä pääoma ja joka ei saa minkäänlaista etua siitä, että ulkopuoliset sijoittaisivat sen tytäryhtiöön. Komissio on lisäksi Saksan hallituksen mukaan laiminlyönyt velvollisuutensa selvittää, onko tällaista sijoitustoimintaa tavanomaisesti harjoitettaessa mahdollista, että veronhuojennuksen saadakseen sijoittaja hankkii osuuksia yrityksistä, jotka toimivat rakenteellisista vaikeuksista ja ylikapasiteetista kärsivillä talouden aloilla. Komissio on Saksan hallituksen mukaan ollut väärässä katsoessaan, että tällainen sijoittaja saattaa hankkia osuuksia vaikeuksissa olevasta yrityksestä. Komission päätöksessään esittämä näkemys, jonka mukaan sääntelystä hyötyvät yritykset saattavat tehdä sijoituksia tukea saavien alueiden ulkopuolelle, on Saksan hallituksen mukaan täysin teoreettinen. Ja vaikka sijoitustoiminta laajenisikin tällä tavoin, se hyödyttäisi etenkin aluetta, jolla yritykset toimivat, ja vahvistaisi tällä tavoin kyseisiä yrityksiä.

63 Niiden yritysten osalta, joiden kotipaikka ja liikkeenjohto on Länsi-Berliinissä, Saksan hallitus toteaa, että komissio on sulkenut pois mahdollisuuden soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohtaa kyseiseen lainsäädäntötoimeen kyseiseen lainsäädäntötoimeen ainoastaan sen virheellisen oletamuksen vuoksi, jonka mukaan kyseessä on toimintatuki, joka voidaan hyväksyä ainoastaan perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan tukikelpoisille alueille, eikä Länsi-Berliini ole tällainen alue. Saksan hallituksen

mukaan EStG:n 52 §:n 8 momentissa tarkoitetuille yrityksille annettua etua ei voida pitää toimintatukena.

64 Muistettakoon, että kuten tämän tuomion 30 kohdassa on jo todettu, riidanalaista tukijärjestelmää on pidettävä tuen myöntämisenä edunsaajayritysten toimintaa varten, minkä vuoksi Saksan hallituksen väite, jonka mukaan osuuksien hankkiminen on aina vastikkeellista, ei merkitse sitä, etteivät yritysten rahoitusedellytykset olisi järjestelyn ansiosta suotuisammat.

65 Länsi-Berliinin, jota EStG:n 52 §:n 8 momentissa perustettu tukijärjestelmä koskee, osalta on selvää, että sille on tunnustettu perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla tukialueen asema rajoitetusti vuoteen 1996 asti ja täysimääräisesti vuosiksi 1997—1999. Sitä vastoin on myös selvää, että esillä olevan asian kannalta olennaisella ajanjaksolla Länsi-Berliini ei ollut perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu tukialue.

66 Tästä seuraa, että komissio on ollut oikeassa katsoessaan, ettei riidanalaista toimenpidettä voida pitää perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan kannalta tarkastellen yhteismarkkinoille soveltuvana siltä osin kuin sitä sovellettiin Länsi-Berliinissä toimiviin yrityksiin.

67 Riidanalaisessa tukijärjestelmässä tarkoitettujen muiden alueiden osalta todettakoon, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohtaa sovellettaessa komissiolla on laaja harkintavalta, jonka käyttäminen edellyttää taloudellisten ja yhteiskunnallisten kysymysten ar-

viointeja, jotka on tehtävä yhteisön kannalta katsoen (em. asia Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 34 kohta).

68 Komission harkintavallan käytön osalta todettakoon, että vuoden 1988 tiedonannosta, jonka soveltuvuutta Saksan hallitus ei ole kiistänyt, käy ilmi, että toimintatukia voidaan myöntää perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan tukialueille ainoastaan poikkeustapauksissa, eli silloin kun tuki on omiaan edistämään kestävää ja tasapainoista taloudellista kehitystä.

69 Riidanalaisen päätöksen perustelujen V osassa komissio toteaa esillä olevan asian kannalta täysin perustellusti, että kyseisen tukijärjestelmän soveltamisella ei voida taata sitä, että siitä hyötyvät yritykset käyttäisivät niiden käytettäväksi tällä tavoin tulleet pääomat perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan tukikelpoisten alueiden taloudellisen toiminnan kehittämiseen, eikä sitä, ettei järjestelmää sovelleta vaikeuksissa oleviin yrityksiin tai yrityksiin, jotka toimivat ongelmallisilla toimialoilla, joita varten on olemassa erityisiä tukisäännöstöjä.

70 Saksan hallitus ei siis ole kyennyt esittämään seikkoja, joiden perusteella komission pitäisi katsoa ylittäneen harkintavaltansa rajat, kun se on todennut, että EStG:n 52 §:n 8 momentilla perustettu tukijärjestelmä ei täytä edellytyksiä, joiden perusteella siihen voitaisiin soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa määrättyä poikkeusta.

71 Edellä esitetystä seuraa, että komissio ei ole syyllistynyt ilmeiseen arviointivirheeseen katsoessaan, että riidanalainen toimenpide ei kuulu perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltamisalaan, minkä vuoksi tämän määräyksen soveltamatta jättämistä koskeva kanneperuste on hylättävä.

*Perustamissopimuksen 52 artikla*

72 Kuudennella kanneperusteellaan Saksan hallitus riitauttaa komission toteamuksen, jonka mukaan EStG:n 52 §:n 8 momentti on perustamissopimuksen 52 artiklan vastainen.

73 Saksan hallitus väittää, että EStG:n 52 §:n 8 momenttiin ei sisälly avoimesti tai peitellysti syrjiviä säännöksiä, jotka olisivat omiaan rajoittamaan sijoittautumisvapautta, koska tässä säännöksessä yritysten kansallisuutta ei käytetä erottelevana kriteerinä ja koska sillä perustettu verotuksellinen etu koskee ainoastaan pääomasijoituksia yrityksiin, joilla on kotipaikka tietyssä Saksan osassa, minkä vuoksi muualla Saksassa toimivat yritykset eivät voi saada kyseistä verotuksellista etua.

74 Lisäksi se toteaa, että esillä olevassa asiassa ei voida soveltaa sitä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka mukaan perustamissopimuksen 52 artiklaa voidaan katsoa loukatun myös silloin, kun muiden jäsenvaltioiden kansalaisten sijoittautumiselle tiettyyn jäsenvaltioon on asetettu rajoituksia, jotka eivät ole syrjiviä. Tällaiset rajoitukset ovat Saksan hallituksen mukaan kiellettyjä ainoastaan silloin, kun vastaanottava jäsenvaltio kieltäytyy tunnustamasta jossakin toisessa jäsenvaltiossa myönnettyjä tutkintotodistuksia tai myöntämästä yritykselle oikeutta perustaa toimipaikka tämän valtion alueelle sen vuoksi, että yrityksellä on jo toimipaikka jossakin toisessa jäsenvaltiossa. Sen mukaan riidanalainen toimenpide ei koske kumpaakaan näistä tapauksista.

75 Saksan hallitus lisää, että komissio ei voi missään tapauksessa perustella perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan nojalla tekemäänsä päätöstä toissijaisesti perustamissopimuksen 52 artiklalla silloin kun perustamissopimuksen 92 artiklan mukaiset tuen lainvastaisuuden toteamista koskevat edellytykset eivät täyty. Jos perustamissopimuksen 92 artiklaa ei ole millään tavoin loukattu, perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan nojalla tehty päätös on kumottava siitä riippumatta, onko perustamissopimuksen 52 artiklaa rikottu vai ei.

76 Tältä osin on selvää, että jos komissio päätyy siihen, että toimenpidettä ei ole pidettävä perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuna tukena, se ei voi tehdä perustamissopimuksen 93 artiklassa säännellyssä menettelyssä päätöstä siitä, että jotakin toista sopimusmääräystä, kuten 52 artiklaa, on rikottu.

77 Tästä ei kuitenkaan ole kysymys esillä olevassa asiassa, koska komissio oli katsonut, että riidanalaista toimenpidettä on pidettävä perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuna tukena, minkä vuoksi sen oli tutkittava sen soveltuvuus yhteismarkkinoille.

78 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen yleisestä rakenteesta seuraa, ettei perustamissopimuksen 93 artiklan mukainen menettely voi koskaan johtaa perustamissopimuksen erityismääräysten vastaiseen tulokseen. Näin ollen komissio ei voi pitää valtiontukea, joka on joiltain osin muiden perustamissopimuksen määräysten vastainen, yhteismarkkinoille soveltuvana (ks. asia 73/79, komissio v. Italia, tuomio 21.5.1980, Kok. 1980, s. 1533, 11 kohta ja asia C-225/91, Matra v. komissio, tuomio 15.6.1993, Kok. 1993, s. I-3203, 41 kohta).

79 Komissio on siis toiminut oikein tutkiessaan, onko EStG:n 52 §:n 8 momentti perustamissopimuksen 52 artiklan vastainen.

80 Tältä osin todettakoon, että vaikka välitön verotus kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, niiden on käytettävä tätä toimivaltaansa yhteisön oikeutta noudattaen (ks. muun muassa asia C-107/94, Asscher, tuomio 27.6.1996, Kok. 1996, s. I-3089, 36 kohta ja asia C-264/96, ICI, tuomio 16.7.1998, Kok. 1998, s. I-4695, 19 kohta).

81 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sijoittautumisvapaus, joka 52 artiklassa tunnustetaan jäsenvaltioiden kansalaisille ja joka sisältää oikeuden ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeuden perustaa ja johtaa yrityksiä niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia, sisältää EY:n perustamissopimuksen 58 artiklan (josta on tullut EY 48 artikla) mukaan niiden jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettujen yhtiöiden, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön alueella, oikeuden harjoittaa toimintaansa kyseisessä jäsenvaltiossa tytäryhtiön, sivuliikkeen tai kauppaedustajan liikkeen välityksellä (ks. em. asia ICI, tuomion 20 kohta; asia C-254/97, Baxter ym., tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4809, 9 kohta ja asia C-307/97, Saint-Gobain ZN, tuomio 21.9.1999, Kok. 1999, s. I-6161, 35 kohta).

82 Yhtiöiden osalta on korostettava, että niiden kotipaikan, niin kuin se on edellä määritelty, avulla määritetään se, minkä valtion oikeusjärjestyksen alaisuuteen ne kuuluvat, vastaavasti kuin luonnollisten henkilöiden osalta tämä seikka määritetään kansalaisuuden perusteella (ks. em. asia Saint-Gobain ZN, tuomion 36 kohta).

83 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä (ks. asia C-330/91, Commerzbank, tuomio 13.7.1993, Kok. 1993, s. I-4017, 14 kohta ja em. asia Baxter, tuomion 10 kohta) ilmenee edelleen, että yhdenvertaista kohtelua koskevissa säännöksissä kielletään paitsi kansalaisuuteen — tai kotipaikkaan, jos kyse on yhtiöistä — perustuva ilmeinen syrjintä, myös kaikki peitellyt syrjinnän muodot, joissa muita erotteluperusteita soveltaen päädytään tosiasiallisesti samaan lopputulokseen.

84 Vaikka onkin niin, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan syrjintää on ainoastaan erilaisten sääntöjen soveltaminen samankaltaisiin tilanteisiin tai saman säännön soveltaminen erilaisiin tilanteisiin, välittömän verotuksen alalla tietyssä valtiossa asuvien ja ulkomailla asuvien tilanteet eivät

yleisesti ottaen ole samankaltaisia (asia C-279/93, Schumacker, tuomio 14.2.1995, Kok. 1995, s. I-225, 30 ja 31 kohta).

85 Tästä seuraa, että silloin kun jäsenvaltio antaa — vaikka vain välillisesti — verotuksellisen edun yrityksille, joiden kotipaikka on valtion alueella, ja epää saman edun yrityksiltä, joiden kotipaikka on jossakin toisessa jäsenvaltiossa, näiden kahden edunsaajaryhmän erilainen kohtelu on lähtökohtaisesti perustamissopimuksessa kiellettyä syrjintää, mikäli näiden yritysten tilanteet eivät ole objektiivisesti erilaiset (ks. vastaavasti em. asia Asscher, tuomion 42 kohta).

86 Tällaista objektiivisesti erilaista tilannetta ei kuitenkaan ole olemassa sellaisen yrityksen, joka on sijoittautunut johonkin muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan ja harjoittaa liiketoimintaa uusissa osavaltioissa sivuliikkeen, kauppaedustajan liikkeen tai muun kiinteän toimipaikan välityksellä ja joka ei siis saa riidanalaiseen toimenpiteeseen perustuvaa etua, ja sellaisen yrityksen välillä, jonka kotipaikka on Saksan valtion alueella ja jolle myönnetään tällä toimenpiteellä perustettu veronhuojennus.

87 Koska tällaista erilaista kohtelua ei ole perusteltu millään tavoin, komissio on edellä todetun perusteella täysin perustellusti katsonut, että EStG:n 52 §:n 8 momentilla syyllistytään perustamissopimuksen 52 artiklassa kiellettyyn syrjintään.

88 Edellä esitetyn perusteella ja koska Saksan hallituksen väitettä, joka koski perustamissopimuksen 92 artiklan rikkomista, ei hyväksytä, sen väitettä, jonka mukaan 52 artiklaa ei ole rikottu, ei myöskään voida hyväksyä.

## Perusteluvelvollisuus

89 Saksan hallituksen ensimmäinen kanneperuste, joka tutkitaan viimeisenä, koskee sitä, ettei komissio ole riittävällä tavalla perustellut riidanalaista päätöstä. Tämä kanneperuste jakautuu viiteen osaan.

90 Ensimmäisen kanneperusteensa ensimmäisessä osassa Saksan hallitus toteaa, että riidanalaisen päätöksen perusteluista ei selviä, mitä verojärjestelmään sisältyvää tekijää on pidettävä tuen tunnusmerkit täyttävänä ja miten tämä osatekijä voitaisiin määrällisesti arvioida.

91 Se väittää, että komissio on käyttänyt kolmea eri muunnelmaa järjestelmän sisältämää tukitekijää määritellessään. Komissio on sen mukaan perustanut käsityksensä ensiksi vertailuun, jonka kohteena ovat yhtäältä ne edellytykset, joiden täyttyessä verohuojennuksesta hyötyvä EStG:n 52 §:n 8 momentissa tarkoitettu yritys voi saada pääomapanoksen, ja toisaalta ne edellytykset, joiden täyttyessä veronhuojennuksen ulkopuolelle jäävä vastaava yritys saisi pääomapanoksen. Tämän jälkeen komissio toteaa — eikä se Saksan hallituksen mukaan ole päätöksessään perustellut päätelmäänsä — että sijoittaja, joka saa verotuksellisen edun, siirtää osan edusta yritykselle, johon se sijoittaa. Lopuksi komissio on Saksan hallituksen mukaan katsonut, että tuen määrä voidaan arvioida sen pääoman perusteella, jonka yritys saa käyttöönsä sijoittajalta pääomasijoituksen kautta, selittämättä kuitenkaan sitä, millä tavoin tällainen sijoitus perustuisi valtion varoista peräisin olevan tuen myöntämiseen.

92 Tämän kanneperusteen toisessa osassa Saksan hallitus väittää, ettei komissio ole riittävästi perustellut väitettään kilpailun vääristymisestä ja jäsenvaltioiden välisen kaupan rajoittamisesta. Se katsoo, että komissio esittää väitteen kilpailun vääristymisen vaarasta perustellen tätä ainoastaan sillä, että kyseessä oleva kansallinen verojärjestelmä on luonteeltaan valtiontukea, eikä se osoita tällaisen

vaaran olevan konkreettisesti olemassa, vaikka kyseessä on nimenomaan valtiontuen tunnusmerkistötekijä, jonka olemassaoloa edellytetään perustamissopimuksen 92 artiklassa, jotta tuki voitaisiin todeta yhteismarkkinoille soveltumattomaksi. Lisäksi Saksan hallitus väittää, että komissio ei voi tyytyä pelkästään toteamaan, kuten esillä olevassa asiassa, että tuen vähäinen määrä ei poista riskiä sen vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, esittämättä syitä, joiden vuoksi se on katsonut, että kyseessä oleva tuki todellisuudessa vaikuttaisi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

93 Tämän kanneperusteen kolmannessa osassa Saksan hallitus toteaa, että komission olisi pitänyt viran puolesta tutkia, täyttääkö EStG:n 52 §:n 8 momentti perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen soveltamisedellytykset, eikä riidanalaisessa päätöksessä ole noudatettu tätä velvollisuutta. Päätöksestä ei myöskään selviä, minkä vuoksi komissio on katsonut, ettei kansallinen verojärjestelmä ole tarpeen Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. Komission olisi joka tapauksessa pitänyt pyytää Saksan hallitukselta lisäselvitystä, koska muiden tosiseikkojen tunteminen olisi sen mukaan ollut välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko veronhuojennus perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla tarpeen.

94 Ensimmäisen kanneperusteensa neljännessä osassa Saksan hallitus väittää, että perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan osalta komission olisi pitänyt osoittaa ymmärrettävällä tavalla, että on realistista uskoa, että harkitseva sijoittaja tekisi sijoituksensa ongelmallisille talouden aloille tai vaikeuksissa oleviin yrityksiin.

95 Tämän kanneperusteen viimeisessä osassa Saksan hallitus toteaa, että riidanalaisen päätöksen perustelut ovat puutteelliset, koska päätöksessä vaaditaan kansallisen sääntelyn kumoamista sen muuttamisen sijasta, vaikka komissio olisi Saksan hallituksen mukaan voinut perustellusti vaatia ainoastaan sen muuttamista. Sillä jos tukea koskevan sääntelyn muuttaminen riittää sen saattamiseksi yhteismarkkinoille soveltuvaksi, lainsäädännön poistamista koskeva vaatimus on suhteettoman ankara.

96 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY:n perustamissopimuksen 190 artiklassa edellytetyistä perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisen toimenpiteen tehneen yhteisön toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, jotta he voivat puolustaa oikeuksiansa, ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (yhdistetyt asiat 43/82 ja 63/82, VBVB ja VBBB v. komissio, tuomio 17.1.1984, Kok. 1984, s. 19, 22 kohta; Kok. Ep. VII, s. 421).

97 Perusteluissa ei kuitenkaan tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, koska sen selvittämiseksi, täyttävätkö toimen perustelut perustamissopimuksen 190 artiklan mukaiset vaatimukset, toimen sanamuodon lisäksi on otettava huomioon sen asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 86 kohta ja asia C-278/95 P, Siemens v. komissio, tuomio 15.5.1997, Kok. 1997, s. I-2507, 17 kohta).

98 Toimenpiteen tukiluonteeseen sovellettuna tämä periaate edellyttää, että komissio esittää syyt, joiden vuoksi se katsoo, että kyseinen toimenpide kuuluu perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Vaikka tietyissä tapauksissa jo tuen myöntämiseen liittyvistä olosuhteista voidaan havaita, että tuki voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristää tai uhata vääristää kilpailua, komission on ainakin mainittava nämä olosuhteet päätöksensä perusteluissa (asia 57/86, Kreikka v. komissio, tuomio 7.6.1988, Kok. 1988, s. 2855, 15 kohta ja yhdistetyt asiat C-329/93, C-62/95 ja C-63/95, Saksa ym. v. komissio, tuomio 24.10.1996, Kok. 1996, s. I-5151, 52 kohta).

99 Tukitekijän osalta komissio on esillä olevassa asiassa todennut riidanalaisen päätöksensä perustelujen IV osan ensimmäisessä kappaleessa, että EStG:n 52 §:n 8 momenttia on pidettävä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna tukena.

100 Kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen IV osasta käy ilmi, komissio on esittänyt selvästi kriteerit, joiden on täytyttävä, jotta tiettyä valtion toimenpidettä on pidettävä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena, olipa sitten kyse vaatimuksesta, joka koskee taloudellisen edun rajoittamista koskemaan vain määrättyjä yrityksiä, valtion varojen siirtämistä tai uhkaa kilpailun vääristymisestä tai vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ja komissio on päätöksessään soveltanut näitä kriteerejä esillä olleeseen asiaan.

101 Komission arvioinnista riidanalaisella toimenpiteellä toteutetun tuen vaikutuksista kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan voidaan todeta, että riidanalaisessa päätöksessä tämän toimenpiteen, jonka tavoitteena on parantaa sopimusehtoja, joilla pääomasijoituksia tiettyihin yrityksiin voidaan tehdä, ominaispiirteiden perusteella tehdään se looginen johtopäätös, että toimenpiteen soveltaminen on omiaan vääristämään kilpailua, koska sen vuoksi muut yritykset muuttuvat pääomamarkkinoilla vähemmän houkutteleviksi sijoituskohteiksi, ja vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, johon yhteisön yritykset osallistuvat siitä riippumatta, saavatko ne edun, josta kyseessä olevalla toimenpiteellä säädetään.

102 Näistä komission perusteluista käy ilmi, että komissio on selvittänyt sen, täyttyvätkö perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset. Tätä selvittäessään komissio on esittänyt ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joilla on olennainen merkitys riidanalaisen päätöksen yleisen rakenteen kannalta. Saksan liittotasavalta ja yhteisöjen tuomioistuin kykenevät näiden perustelujen perusteella saamaan selville syyt, joiden vuoksi komissio on katsonut, että perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset ovat esillä olevassa asiassa täyttyneet.

103 Edellä esitetystä seuraa, että Saksan hallituksen ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen ja toinen osa on hylättävä.

104 Tämän kanneperusteen kolmannen osan osalta todettakoon, että on totta, että riidanalaisessa päätöksessä on ainoastaan yhteenvedonomaisesti esitetty syyt, joiden vuoksi komissio on kieltäytynyt soveltamasta perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdassa määrättyä poikkeusta esillä olevan asian tosiseikkoihin.

105 On kuitenkin painotettava sitä, että Saksan hallitus on tuntenut hyvin tilanteen, jossa riidanalainen päätös on tehty, ja että päätös on samansuuntainen vakiintuneen päätöskäytännön kanssa, minkä vuoksi se voidaan perustella suppeasti (asia 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique ym. v. komissio, tuomio 26.11.1975, Kok. 1975, s. 1491, 31 kohta; Kok. Ep. II, s. 535).

106 Yhteyksissään komissioon Saksan hallitus on vuodesta 1990 alkaen useita kertoja vedonnut perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamiseen tähdentäen tämän sopimusmääräyksen olennaista merkitystä uusien osavaltioiden aseman kohentamisen kannalta.

107 Komissio on torjunut Saksan hallituksen tätä koskevat vaatimukset useilla eri päätöksillään, kuten SST-Garngesellschaft mbH:lle (Thüringen) myönnettävää tukea koskevasta hankkeesta 21 päivänä joulukuuta 1993 tehdyllä päätöksellään 94/266/EY (EYVL 1994, L 114, s. 21) ja Textilwerke Deggendorf GmbH:lle (Thüringen) myönnettävää tukea koskevasta hankkeesta 5 päivänä joulukuuta 1994 tekemällään päätöksellä 94/1074/EY (EYVL 1994, L 386, s. 13).

108 Saksan hallitus ei voi siis perustellusti väittää, että se ei kyennyt riidanalaisen päätöksen perusteluiden vuoksi saamaan selvää syistä, joiden vuoksi EStG:n

52 §:n 8 momentti ei kuulu perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamisalaan, ja koska Saksan viranomaiset eivät ole esittäneet tähän liittyviä erityisiä perusteluja, komissiolla ei ollut velvollisuutta perustella päätöstään tältä osin laajemmin.

109 Tästä seuraa, että ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa ei ole perusteltu.

110 Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevien perustelujen puutteellisuuden osalta riittää kun todetaan, että mainitessaan vuoden 1988 tiedonannossa määritellyt kriteerit ja todetessaan riidanalaisen päätöksen perustelujen V osan kolmannessa, viidennessä ja kuudennessa kappaleessa, etteivät nämä kriteerit täyty esillä olevassa asiassa, komissio on perustellut päätöksensä riittävällä tavalla. Saksan hallituksella ja yhteisöjen tuomioistuimella on ollut mahdollisuus saada selvää syistä, joiden vuoksi perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdassa vahvistettuja poikkeuksia ei ole sovellettu esillä olevassa asiassa.

111 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen neljäs osa ei myöskään ole perusteltu.

112 Kanneperusteen viimeisessä osassa Saksan hallitus väittää, että riidanalaisen päätöksen perustelut ovat puutteelliset siltä osin kuin siinä vaaditaan Saksan viranomaisia kumoamaan EStG:n 52 §:n 8 momentti. Tämän osalta todettakoon, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan laittoman tuen periminen takaisin on looginen seuraus sen laittomuuden toteamisesta (ks. vastaavasti em. asia Tubemeuse, tuomion 66 kohta).

113 Komissiota ei voida näin ollen velvoittaa suostumaan mainitun tuen muuttamiseen sen poistamisen sijasta, kun se on täysin lainmukaisesti todennut, että valtion toimenpidettä on pidettävä valtiontukena, joka ei perustamissopimuksen poikkeusmääräysten kannalta arvioiden sovellu yhteismarkkinoille.

114 Komissio ei siis ole laiminlyönyt perusteluvelvollisuuttaan vaatiessaan EStG:n 52 §:n 8 momentin kumoamista sen muuttamisen sijasta.

115 Koska kanneperusteen viidettäkään osaa ei voida hyväksyä, se on hylättävä perusteettomana.

116 Koska Saksan hallituksen kanneperusteet ovat perusteettomia, kanne on hylättävä.

**Oikeudenkäyntikulut**

117 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on tätä vaatinut ja Saksan liittotasavalta on hävinnyt asian, se velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Saksan liittotasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

| | | |
|---|---|---|
| Rodríguez Iglesias | Sevón | Kapteyn |
| Gulmann | Puissochet | Jann |
| Ragnemalm | Wathelet | Skouris |

Julistettiin Luxemburgissa 19 päivänä syyskuuta 2000.

R. Grass
kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias
presidentti